

RAZVIJANJE JEZIKOVNIH KOMPETENC IN MEDKULTURNE ZMOŽNOSTI ŠOLSКИH OTROK

SIMONA PULKO IN MELITA ZEMLJAK JONTES

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
E-pošta: simona.pulko@um.si, melita.zemljak@um.si

Povzetek Poglavje prinaša analizo učnih načrtov za začetni pouk slovenščine za otroke priseljence za prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulture zmožnosti. Pri analizi so upoštevani gradniki bralne pismenosti: prvi gradnik: govor, peti gradnik: besedišče in osmi gradnik: odziv na besedilo in tvorjenje besedil. V analizo so zajete štiri v veliki meri vsebinsko prekrivne teme (identiteta in družina; šola in pouk/izobraževanje; mesto; telo in zdravje) s podtemami, izbranimi glede na štiri temeljna področja, s katerimi se otroci priseljenci srečajo takoj ob priselitvi, zato so kompetence, ki jih z učenjem pridobijo, ključnega pomena. Posamezna tema je predstavljena s podtemami v *UNP 1* in *UNP 2* in cilji glede na jezikovne dejavnosti, prisotnost v *UNP 1* in *UNP 2* ter glede na delitev na ravni R1 in R2. Analiza vsebuje komentarje in primere aktivnosti projekta DEAL, zlasti tistih s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturnih zmožnosti.

Ključne besede:

jezikovne kompetence otrok priseljencev, 1. VIO in 2. VIO, medkulturna zmožnost, gradniki bralne pismenosti, slovenščina kot tuji jezik

ENCOURAGING PUPILS' LANGUAGE COMPETENCES AND INTERCULTURAL COMPETENCES

SIMONA PULKO & MELITA ZEMLJAK JONTES

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia

E-mail: simona.pulko@um.si, melita.zemljak@um.si

Abstract The chapter presents the results of analysis of the curricula for the initial teaching Slovene for immigrant children for the first and second educational period, with the emphasis on the development of language competences and intercultural competences. The analysis takes into account the components of reading literacy: the first one: speech, the fifth one: vocabulary and the eighth one: response to the text and creating texts. The analysis covers four largely overlapping topics (identity and family; school and teaching / education; city; body and health) with sub-topics selected according to the four basic areas that immigrant children encounter immediately upon immigration, thus the competences they acquire are crucial. Each topic is presented with sub-topics in *UNP 1* and *UNP 2* and objectives according to language activities, according to the presence in *UNP 1* and *UNP 2* and according to the levels R1 and R2. The analysis contains comments and examples of DEAL project activities, especially those with the emphasis on developing language competences and intercultural competences.

Keywords:
language
competences of
immigrant
children,
1. VIO and
2. VIO,
intercultural
competence,
components of
reading
literacy,
Slovene as a
second
and foreign
language

1 Uvod¹

Poglavje prinaša poglobljen pregled in analizo učnih načrtov za začetni pouk slovenščine za otroke priseljence za prvo in drugo vzgojno-izobraževalno obdobje s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturne zmožnosti. Pri analizi so upoštevani gradniki bralne pismenosti (Haramija 2020), in sicer prvi gradnik: **govor** predstavlja zmožnosti nebesednega in besednega sporazumevanja ter otrokov razvoj jezikovnih zmožnosti; peti gradnik: **besedišče** vsebuje razvoj razumevanja pomena besed in njihove uporabe pri sprejemanju in tvorjenju besedil, širjenje in usvajanje besedišča za uspešno branje z razumevanjem, učenje in sporazumevanje; osmi gradnik: **odziv na besedilo in tvorjenje besedil** predstavlja tvorjenje ustreznih in smiselnih govornih in pisnih besedil o prebranem, o uporabi prebranega v novih situacijah in o razvijanju veščine pisanja ustreznih besedil. Analiza je podprta z možnostjo vključitve nekaterih izbranih primerov aktivnosti, ki so nastali v okviru projekta DEAL, zlasti tistih s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturnih zmožnosti.

2 Učna načrta za začetni pouk slovenščine za učence priseljence

V uvodnem poglavju monografije so natančno predstavljeni opredelitev pouka in splošni cilji, povzemanlo pa operativni cilji in vsebine. Zato to poglavje v monografiji prinaša poglobljen pregled in analizo operativnih ciljev, vsebin (tematskih sklopov, tem in podtem), didaktičnih priporočil (upoštevajoč razvijanje vseh štirih dejavnosti), individualizacije in diferenciacije, preverjanja znanja in možnosti medpredmetnih povezav, s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturne zmožnosti šolskih otrok.

2.1 Operativni cilji

»Operativni cilji in vsebine so zasnovani na dveh ravneh. Raven 1 (v nadaljevanju R1) je namenjena učencem, katerih prvi jezik je od slovenščine bolj oddaljen (npr. govorcem germanskih, romanskih, bolj oddaljenih slovanskih jezikov, npr. makedonščine, in govorcem neindoevropskih jezikov, še posebej če so opismenjeni

---

¹ Pulko in Zemljak Jontes sta poglavje napisali v okviru projekta OBJEM – Bralna pismenost in razvoj slovenščine (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacija, Modeli), šifra projekta OP20.01462, vodja dr. Sandra Mršnik, ki ga vodi Zavod RS za šolstvo. Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

v nelatinični pisavi). Raven 2 (v nadaljevanju R2) je namenjena učencem, pri katerih predvidevamo, da bodo zaradi bližine jezika ali drugih okoliščin hitreje napredovali. Pri teh učencih predpostavljamo, da zlasti zaradi podobnosti jezikov na ravni razumevanja lažjih besedil in jezikovnih vzorcev ne bodo imeli večjih težav, zato predvidevamo hitrejši napredek in posledično večji obseg učnih vsebin. Cilji in vsebine R2 so primerni tudi za učence drugih jezikov, ki so že obiskovali kak tečaj slovenščine ali so nekaj časa pred vstopom v osnovno šolo že živeli v Sloveniji, bili morda nekaj časa vključeni v slovenski vrtec in so slovenščino usvajali iz okolja, zato se z osnovnim besediščem in sporazumevalnimi vzorci ne srečujejo prvič, se pa jezika niso učili sistematično. R2 vključuje tudi cilje in vsebine R1.« (UNP 1 2020: 7–8; UNP 2 2020: 7–8)

2.2 Tematski sklopi in teme

Vsebine v UNP 1 in UNP 2 so razdeljene v tematske sklope in teme z upoštevanjem potreb in zmožnosti otrok priseljencev, ki se prvič vključujejo v slovenski osnovnošolski sistem. Tematski sklopi so zastavljeni tako, da jih učenci lahko usvojijo v največ 180 urah pouka (UNP 1 in UNP 2 sta pripravljena za nabor 120–180 ur pouka) in so usmerjeni v njihove jezikovne in socialne potrebe pri začetnem sporazumevanju v šoli.

Posamezne teme in podteme se v obeh učnih načrtih ponekod povezujejo in so delno tudi prekrivne. UNP 1 obravnava 10 (12) tem:² identiteta in družina; številke, barve, oblike, lastnosti; šola in pouk; vsakdan; prosti čas; telo in zdravje; dom; mesto; narava; umetnost in kultura; družbene konvencije in oblikovanje diskurza; slovnični vzorci; UNP 2 pa 8 (10) tem: identiteta in družina; šola in izobraževanje; vsakdan; prosti čas; dom; mesto; naravno okolje; telo in zdravje; družbene konvencije in oblikovanje diskurza; slovnični vzorci. UNP 1 in UNP 2 priporočata obravnavo vsebin glede na jezikovne potrebe in jezikovno zmožnost učečih se in ne nujno po zaporedju, kot so po temah in podtemah navedene v učnem načrtu; priporočajo, da

---

² V poglavju so z enojno podčrtavo zapisane teme, ki se pojavljajo zgolj v UNP 1, z dvojno podčrtavo tiste, ki se pojavljajo zgolj v UNP 2, teme, ki so v obeh učnih načrtih, pa so pisane neoznačeno. Ob posameznih vsebinskih sklopih učenci poleg teme spoznavajo še sporazumevalne vzorce za družbene konvencije in oblikovanje diskurza ter slovnične vzorce, ki so univerzalni. Poudarjeno je, da učitelj tovrstnih tem ne obravnava ločeno od vsebinskih sklopov (UNP 1 2020: 8; UNP 2 2020: 8).

hitrost obravnave prilagodijo zmožnosti učečih se, v omejenem obsegu predlagajo tudi, naj učitelj po svoji presoji dodaja tudi za učeče se pomembne vsebine.

Oba učna načrta izpostavljata tudi še kako pomembne sociokulturne vsebine, in sicer zaradi ustreznega odzivanja na okoliščine, s katerimi se otroci priseljenci soočajo, in v izogib nesporazumom pri vključevanju v slovensko okolje. Glede na začetno znanje jezika se lahko učenci in učenke s sociokulturnimi vsebinami seznanijo tudi v svojem ali katerem drugem skupnem jeziku (*UNP 1 2020: 8–9; UNP 2 2020: 8*).

UNP 1 in *UNP 2* navajata teme, ki so razdeljene na podteme, zapisane v tabeli, ki poleg razmejitve na raven 1 (R1) in raven 2 (R2) omogoča tudi pregled priporočenih (glede na pedagoške izkušnje avtorjev učnega načrta) primerov vzorcev sporazumevanja, usvojenih bodisi produktivno (ti so zapisani na belem polju) bodisi le receptivno (ti so zapisani na sivem polju). Tabeli sledi pregled kompetenc učečih se po posameznih jezikovnih dejavnostih (govorjenje, poslušanje, branje in pisanje), večinoma v povezavi s sociokulturnimi vsebinami (*UNP 1 2020: 9; UNP 2 2020: 9*).

Prva splošna tema, družbene konvencije in oblikovanje diskurza, zajema podteme: pozdravljanje; predstavljanje; vljudnostne fraze; izražanje čustev; povabilo; ponujanje; zahvaljevanje; voščilo, čestitka; opravičilo; prošnja; pohvala, graja; pritoževanje; izražanje mnenja; strinjanje; izražanje preference; tolaženje; izražanje razumevanja in nerazumevanja. V *UNP 1* tema ni razdeljena na R1 in R2, saj naj bi navedene vzorce usvojili vsi učenci; v *UNP 2* je tema razdeljena na R1 in R2. Druga splošna tema, slovnični vzorci, zajema podteme: poved; glagol; samostalnik; pridevnik; števnik; zaimek; prislov; veznik; predlog. Učenci spoznavajo slovnične vzorce, zapisane kot podteme, v *UNP 1* in *UNP 2* v rabi, in sicer v skladu s pojmovno-funkcijskim pristopom. Tiste slovnične vzorce, ki so v *UNP 1* in *UNP 2* v tabelah učnega načrta označeni z zvezdico, učenci spoznajo le na ravni razumevanja ali v naučenih vzorcih.

V poglavju je predstavljen izbor štirih v veliki meri vsebinsko prekrivnih tem (identiteta in družina; šola in pouk/šola in izobraževanje; mesto; telo in zdravje) s podtemami, izbranimi glede na štiri temeljna področja, s katerimi se otroci priseljenci srečajo takoj ob priselitvi, zato so kompetence, ki jih z učenjem pridobijo, ključnega pomena. Posamezna tema je predstavljena s podtemami, kot se pojavljajo v *UNP 1* in *UNP 2*, označeno s podčrtavami (gl. opombe), temu sledi tabela ciljev glede na

jezikovne dejavnosti (govorjenje, branje in poslušanje, pisanje, sociokulturno vedenje), prisotnost v *UNP 1* in *UNP 2* ter glede na delitev na ravni R1 in R2,³ tabeli pa sledi komentar. Temi družbene konvencije in oblikovanje diskurza ter slovnični vzorci sta zelo pomembni, vendar v poglavju nista obravnavani, saj sta neločljivi del vseh štirih podrobneje predstavljenih tem.

2.2.1 Identiteta in družina⁴

Tema zajema podteme: osebni podatki/predstavitev, družina, opis osebe, številke in barve.⁵

Tabela 1: Tema *Identiteta in družina* glede na jezikovne dejavnosti, *UNP 1* in *UNP 2* ter ravni R1 in R2

Identiteta in družina	R	<i>UNP 1</i>	<i>UNP 2</i>
		Učenci:	Učenci:
Govorjenje	R1	Isto kot v <i>UNP 2</i> .	<ul style="list-style-type: none"> – se preprosto predstavijo (povedo svoje ime in svojo starost); – povedo, kdo je njihova ožja družina (pri tem si pomagajo s slikovnim gradivom, npr. fotografijo), vse z uporabo poimenovanj v uporabi v njihovem okolju; – odgovorijo na predvidljiva vprašanja v zvezi z osebno identiteto in družino. – naučene fraze uporabijo za spraševanje drugih po

³ Zapisane dejavnosti na ravni R2 seveda vključujejo primarno tudi vsebine ravni R1 (v obeh učnih načrtih je to zapisano kot (npr. v *UNP 1* 2020: 10) »učenci na ravni R2 polega tega ...«).

⁴ Ob istem poimenovanju tem v *UNP 1* in *UNP 2* je tema zapisana zgolj enkrat, brez oznak, če pa se poimenovanje teme (delno) razlikuje, je pred poševnico enojno podčrtano zapisano poimenovanje teme v *UNP 1*, dvojno podčrtano pa za poševnico v *UNP 2*, npr. Šola in pouk/Šola in izobraževanje. Zaporedje podtem v tabelah si sledi, kot je v *UNP 2*, je pa sicer za učni proces zaporedje samo nepomembno oz. prilagodljivo, kot je pojasnjeno v obeh učnih načrtih.

⁵ Podteme so v uvodnem besedilu pred tabelo navedene za *UNP 1* in *UNP 2* skupaj, brez oznak. Razlike (bodisi v celotnem poimenovanju bodisi le v delu poimenovanja) v podtemah so enojno podčrtane, če gre za razliko ali dopolnitev (glede na *UNP 2*) v *UNP 1*, in dvojno podčrtane, če gre za razliko ali dopolnitev (glede na *UNP 1*) v *UNP 2*. Če sta v učnih načrtih poimenovanji različni, a pomensko identični ali bistveno sorodni, sta ustrezno enojno in dvojno podčrtano ločeni s poševnico, pri čemer je pred poševnico zapisano poimenovanje podteme v *UNP 1*, za poševnico pa podteme v *UNP 2*. Zaporedje podtem v uvodnem besedilu si sledi, kot je v *UNP 2*, je pa sicer za učni proces zaporedje samo nepomembno oz. prilagodljivo, kot je pojasnjeno v obeh učnih načrtih.

			<p>podobnih informacijah (npr. ob igri z vrstniki ali igri vlog s pomočjo lutke ali igrače);</p> <ul style="list-style-type: none"> – preprosto opišejo sebe, družinskega člana ali vrstnika.
	R2	Isto kot v UNP 2.	<ul style="list-style-type: none"> – povedo svoj naslov, rojstni datum, od kod prihajajo; – predstavijo sorodstvena razmerja v družini.
Branje in poslušanje	R1	Isto kot v UNP 2.	<ul style="list-style-type: none"> – razumejo predvidljiva vprašanja v zvezi z osebno identiteto, če so ta izrečena počasi in razločno; – razumejo druge pri izmenjavi podobnih informacij; – razumejo posamezne besede v besedilih v zvezi z ožjo družino in s prijatelji, posebej če je besedilo podprto s slikovnim gradivom.
		/	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznajo posamezne besede in besedne zveze v zvezi z identiteto na obrazcih; – v zelo preprostih besedilih poiščejo ključne podatke, povezane z osebno identiteto, npr. ime in priimek, starost osebe, lastnost ipd.
	R2	/	<ul style="list-style-type: none"> – razumejo preprosta besedila v zvezi z osebno identiteto in družino (npr. preprosta predstavitev znane osebe, preprost intervju ipd.).
Pisanje	R1	<ul style="list-style-type: none"> – napišejo svoje ime, <u>koliko so stari in kateri razred obiskujejo.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> – <u>izpolnijo preproste obrazce, npr. za prijavo na interesne dejavnosti, v katere vpišejo svoje</u>

			osebne podatke (ime, priimek, <u>spol</u> , <u>naslov ...</u>); – v preprostih, ne nujno povezanih povedih oz. v naučenih frazah preprosto predstavijo sebe, svojo družino ali svojega prijatelja.
	R2	– zapišejo posamezne besede ali besedne zveze v zvezi z navedenimi temami, npr. ob risbi, na delovnem listu, testu ipd.	/
		Isto kot v <i>UNP 2</i> . – <u>vrstnika</u> .	– s preprostimi povedmi (po modelu) predstavijo sebe, svojo družino ali svojega <u>prijatelja</u> .
Sociokulturno vedenje	/	/	– vedo, da v slovenščini običajno povemo ali zapišemo ime pred priimkom; – vedo, da pri naslovu najprej povemo ali zapišemo ulico in nato hišno številko.

Tema *Identiteta in družina* je zastopana v obeh učnih načrtih. Pri jezikovni dejavnosti govorjenje so aktivnosti učečih se v obeh učnih načrtih predstavljene enako, tudi glede na ravni (R1 in R2); pri jezikovni dejavnosti branje in poslušanje so delno prekrivne pri treh od petih aktivnosti na R1, aktivnosti na R2 v *UNP 1* pa niso predvidene; pri jezikovni dejavnosti pisanje so aktivnosti v *UNP 2* vsebinsko zastavljene širše (z izpolnjevanjem obrazcev), poudarek je na predstavljanju drugih, ne le sebe. Jezikovna dejavnost sociokulturno vedenje v *UNP 1* ni predvidena.

2.2.2 Šola in pouk/Šola in izobraževanje

Tema zajema podteme: prostori in osebje v šoli; šolske potrebščine; predmeti, dejavnosti v šoli in urnik; preverjanje in ocenjevanje; šolski red, navodila in obvestila; navodila za delo v razredu in samostojno delo; predmeti v prostoru.

Tabela 2: Tema Šola in pouk/Šola in izobraževanje glede na jezikovne dejavnosti, UNP 1 in UNP 2 ter ravni R1 in R2

Šola in pouk/Šola in izobraževanje	R	UNP 1	UNP 2
		Učenci:	Učenci:
Govorjenje	R1	Isto kot v UNP 2.	<ul style="list-style-type: none"> – poimenujejo šolske potrebščine, šolske prostore in predmete v njih ter jih preprosto opišejo.
		/	<ul style="list-style-type: none"> – poimenujejo šolske predmete in povedo, kaj imajo na urniku; – pomoč naučenih vzorcev učencem olajša sporočevanje opravljenosti domače naloge, doseženem rezultatu pri preverjanju znanja; – povedo, katero šolo in kateri razred obiskujejo.
		<ul style="list-style-type: none"> – z naučeno frazo znajo vprašati oz. prositi, če kaj potrebujejo. 	<ul style="list-style-type: none"> – izrazijo nerazumevanje, prosijo za ponovitev in pojasnilo.
		<ul style="list-style-type: none"> – se odzovejo na preprosta vprašanja, omejena na navedene teme. 	<ul style="list-style-type: none"> – odgovarjajo na preprosta vprašanja v zvezi z navedenimi temami in druge vprašajo po podobnih informacijah.
	R2	Isto kot v UNP 2.	<ul style="list-style-type: none"> – preprosto povedo, katere šolske predmete in interesne dejavnosti imajo radi oz. jim niso všeč.
		/	<ul style="list-style-type: none"> – znajo se opravičiti in navesti razloge za svojo odsotnost.
Branje in poslušanje	R1	<ul style="list-style-type: none"> – razumejo poimenovanja za <u>prostore v šoli, tipične predmete v njih in pogosto rabljene šolske potrebščine.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> – razumejo poimenovanja za šolske potrebščine (<u>npr. v seznamu šolskih potrebščin, reklamnem</u>

			<u>letaku, navodilih učitelja ipd.</u>).
		– razumejo enostavna in predvidljiva <u>navodila za delo v razredu in samostojno delo, če so izrečena počasi in razločno ter podprta s kretnjami.</u>	– razumejo krajša preprosta in predvidljiva <u>zapisana ali govorena sporočila oz. obvestila o urniku ipd. ter v tovrstnih besedilih poiščejo relevantne informacije.</u>
		/	– razumejo oceno ob ustnem preverjanju znanja, na testu, pisnem izdelku ipd. ter preproste vzpodbude in graje učitelja pri pouku; – razumejo počasi in razločno izgovorjena (podprta s kretnjami oz. zapisana in podprta s simbolom ali z rešenim primerom) enostavna ter predvidljiva navodila za delo v razredu in samostojno delo.
		Isto kot v UNP 2.	– razumejo predvidljive napise oz. znake v šolskem okolju (še posebej ob slikovnem gradivu ali simbolu).
	R2	Isto kot v UNP 2.	– razumejo preprosta šolska obvestila <u>in hišni red.</u>
		Isto kot v UNP 2.	– razumejo preprost komentar učitelja ob pisnem izdelku ali govorjenju učenca.
Pisanje	R1	Isto kot v UNP 2.	– znajo zapisati poimenovanja za šolske potrebščine, <u>šolske predmete</u> , osebe v šoli in šolske prostore ter predmete v njih.
		/	– znajo <u>prepisati tabelske zapise,</u> ⁶ vsakdanje

⁶ V viugasto podčrtani deli besedila znotraj posamezne jezikovne dejavnosti označujejo iste aktivnosti, ki se običajno predvidevajo za R2 v UNP 1 in za R1 v UNP 2.

			<p>informacije z oglasne deske ipd.;</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo izpolniti obrazec ob vpisu v šolsko knjižnico.
	R2	<ul style="list-style-type: none"> – po nareku zapišejo obvestilo, sporočilo v beležko, s table prepišejo kratka besedila v zvezi z navedenimi temami, npr. urnik. 	<ul style="list-style-type: none"> – znajo po modelu z vnaprej danim besediščem preprosto predstaviti potek dejavnosti v šoli (npr. na šolskem izletu).
Sociokulturno vedenje	/	/	<ul style="list-style-type: none"> – poznajo organizacijo pouka.
		Isto kot v UNP 2.	<ul style="list-style-type: none"> – vedo, da se pouk začne točno, da se v šolo ne zamuja, razreda se med poukom ne zapušča; – poznajo običajni šolski urnik, <u>vedo, da pouk poteka od ponedeljka do petka, da šolska ura traja 45 minut in da so med urami odmori.</u>
		/	<ul style="list-style-type: none"> – seznanjeni so z razporedom in trajanjem šolskih počitnic; – poznajo ocenjevalno lestvico v slovenskem šolskem sistemu (ocene od 2 do 5 so pozitivne, 1 je negativna); – vedo, da sta v posameznem šolskem letu dve ocenjevalni obdobji.
		<p>Isto kot v UNP 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>ob prihodu obutev in vrhnja oblačila odložijo v garderobi.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznajo osnovni hišni red, pravila obnašanja (med poukom se ne je, se nosijo copati, <u>za odsotnost v šolo prinesejo opravičilo ali jo vnaprej napovedo, na šolskem območju je prepovedano kaditi ipd.</u>); – poznajo nagovarjanje učiteljev v

			osnovni šoli običajno z nazivom gospod učitelj oz. gospa učiteljica, uporabljajo vikanje; – vedo, kako naj ravnajo, če pride do konflikta med učenci.
		/	– vedo, da imamo v Sloveniji na šolah prehrano običajno organizirano; – vedo, da lahko v okviru šole sodelujejo pri različnih tekmovanjih.

Tema *Šola in pouk/Šola in izobraževanje* je zastopana v obeh učnih načrtih, razlika je zgolj v poimenovanju, saj beseda izobraževanje zajema širši pogled in več raznolikih aktivnosti (poleg šolskih predmetov npr. še šolske potrebščine, hišni red, interesne dejavnosti, potek dejavnosti v šoli, kot je šolski izlet) kot izraz šola z omejitvijo na zgolj eno, tj. izobraževalno institucijo; pri jezikovni dejavnosti govorjenje so aktivnosti učečih se v učnih načrtih primerljive, s tem da *UNP 1* poudarja odzive s pomočjo naučenih fraz oz. odzive na preprosta vprašanja in prošnje; pri jezikovni dejavnosti pisanje je prepis tabelske slike predviden za R2 v *UNP 1* oz. za R1 v *UNP 2*; jezikovna dejavnost sociokulturno vedenje je v *UNP 1* z v *UNP 2* primerljiva glede osnovnega temeljnega šolskega reda in urnika ter nekaterih pravil obnašanja, tj. v (zgolj) dveh od enajstih aktivnosti.

Izbrani primer aktivnosti iz projekta DEAL: *A 04 Naš svet – naš zemljevid* pri učečih se spodbuja usvajanje in razvijanje besedišča iz vsakdanjega okolja, razvijanje preprostih sporazumevalnih vzorcev (razumevanje preprostih navodil o gibanju v okolici), prav tako pa razvijajo usmerjeno aktivno poslušanje, pri katerem si pomagajo z ilustriranjem slišane ali prebranega besedila, kar je prav tako kot zanimiva in motivirajoča dejavnost predlagano v didaktičnih priporočilih za začetno učenje slovenščine. Aktivnost je moč prilagoditi in uporabljati za gibanje po kateri koli stavbi, npr. šoli, ali pa za opis poti od doma do šole.

Slika 1: A 04 Naš svet – naš zemljevid

Vir: DEAL, aktivnost 4 Naš svet – naš zemljevid.

https://drive.google.com/file/d/1JynvFYdhYSJc4lQqfC51I9VIwSk_uGkX/view

2.2.3 Mesto

Tema zajema podteme: zgradbe in ustanove; prometna sredstva in promet; storitve v mestu, nakupovanje; lokacija, pot; umetnost in kultura; poklici.

Tabela 3: Tema *Mesto* glede na jezikovne dejavnosti, *UNP 1* in *UNP 2* ter ravni *R1* in *R2*

Mesto	R	<i>UNP 1</i>	<i>UNP 2</i>
		Učenci:	Učenci:
Govorjenje	R1	– poimenujejo <u>nekater</u> e pogoste zgradbe in ustanove, <u>zlasti tiste, ki se pojavljajo v ožji okolici njihovega doma in šole</u> .	– poimenujejo zgradbe, ustanove, <u>druge uporabne javne površine in storitvene dejavnosti v mestu</u> .
		– poimenujejo <u>nekatera</u> pogosta prevozna sredstva <u>in poklice</u> .	– poimenujejo pogosta prevozna sredstva.
		– v naučeni frazi povedo, kateri poklic želijo opravljati.	/
		/	– vprašajo za lokacijo oz. pot, oddaljenost; – izrazijo, kaj želijo kupiti, in vprašajo za ceno; – naročijo hrano ali pijačo; – v predvidljivih situacijah, npr. v trgovini, uporabijo naučene fraze; – odzovejo se na predvidljiva vprašanja v zvezi z navedenimi temami v predvidljivih situacijah.
	R2	/	– s preprostimi povedmi pripovedujejo o kraju, kjer so živeli in kjer živijo sedaj; – vprašajo po informacijah v zvezi z izdelki; – dajo preprosta navodila za pot.
Branje in poslušanje	R1	– razumejo poimenovanja za <u>tipične</u> zgradbe in ustanove v mestu, <u>nekatera pogosta prevozna sredstva in poklice</u> ; – razumejo preprosta kratka vprašanja in preprosta kratka predvidljiva navodila v zvezi z navedenimi	– razumejo predvidljive napise in oznake ter krajša preprosta predvidljiva zapisana ali govornjena besedila, ki se pojavljajo na javnih mestih in v javnih prevoznih sredstvih; – razumejo preprosta navodila za opisovanje poti, še zlasti, če so ta podprta s kretnjami; – razumejo poimenovanja zgradb in ustanov na zemljevidu (njihovega) mesta;

		temami, če so izrečena počasi in razločno ter podprta s kretnjami; – razumejo posamezne besede in besedne zveze v besedilih v zvezi z navedenimi temami, posebej če je besedilo podprto s slikovnim gradivom, npr. v zelo preprostih slikanicah.	– razumejo obvestila v zvezi z delovnim časom, cenike, vozne rede ipd.; – razumejo informacije na vstopnicah.
	R2	/	– iz preprostega, npr. reklamnega besedila razberejo bistvene informacije o kraju.
Pisanje	R1	– zapišejo poimenovanja <u>v zvezi z navedenimi temami.</u>	– zapišejo poimenovanja <u>za zgradbe in ustanove v mestu ter prometna sredstva in jih preprosto opišejo.</u>
	R2	/	– preprosto opišejo mesto oz. kraj, ki jim je všeč.
Sociokulturno vedenje	/	Isto kot v <i>UNP 2</i> . – <u>poznajo kresničko.</u>	– poznajo osnovna pravila obnašanja v prometu.
		– <u>poznajo nekatere značilnosti življenja v mestih, npr. javni prevoz;</u> – <u>razumejo nekatere pogoste simbole in napise, ki se pojavljajo na javnih mestih, npr. znak za žensko ali moško stranišče (M, Ž).</u>	– <u>poznajo nekatere pomembnejše slovenske umetnike;</u> – <u>vedo, da je glavno mesto Slovenije Ljubljana, in poznajo imena večjih slovenskih mest.</u>

Tema *Mesto* je zastopana v obeh učnih načrtih. V *UNP 1* se pojavlja zgolj na ravni R1, v *UNP 2* na obeh ravneh. Pri vseh jezikovnih dejavnostih se kaže poglobljeno usvajanje vsebin v *UNP 2*, saj učeči se po *UNP 1* poimenujejo zgolj npr. nekatere pogoste zgradbe in ustanove, nekatera pogosta prevozna sredstva, poklice (obravnave slednjih *UNP 2* ne predvideva); pri jezikovni dejavnosti branje in poslušanje učeči se npr. razumejo poimenovanja za tipične zgradbe in ustanove v mestu, nekatera pogosta prevozna sredstva in poklice (ne torej vseh); pri pisanju učenci, učenke zapišejo poimenovanja zgolj v zvezi z navedenimi temami; pri

sociokulturnem vedenju pa se *UNP 1* osredotoča predvsem na temeljne značilnosti življenja v mestih, simbole in napise, *UNP 2* pa še na umetnost in geografsko-kulturno krajino Slovenije.

Izbrani primer aktivnosti iz projekta DEAL: *A 15 Gradimo mesto* pri učeh se spodbuja usvajanje in razvijanje besedišča (poimenovanje stavb in ustanov, ulic), pri pisanju usvajanje osnovnih pravil glede rabe velike in male začetnice, saj pri začetnem učenju slovenščine razvijanje pravopisne zmožnosti ni v ospredju, zato je v aktivnosti to označeno kot višja stopnja jezikovnega znanja. Pri govorjenju je zagotovo eden izmed temeljnih ciljev učeče se (na)učiti razločnega, razumljivega in sorazmerno pravilnega govornega sporočanja. Zato je del dejavnosti namenjenih ustreznemu izgovarjanju in naglaševanju besed, del pa govornemu sporočanju. Učenci in učenke so najprej postavljeni v vlogo, ko v glavnem posnemajo govorni model ali pa se odzivajo na preprosta vprašanja, do stopnje, ko so zmožni sami tvoriti preprosto linearno povezano besedilo (izražanje, kako priti od točke A do točke B).

Ime aktivnosti: Gradimo mesto

Cilji aktivnosti:

- govorimo o tem, kje smo, o smeri gibanja,
- poimenujemo stavbe in ustanove,
- pisne spretnosti: velika in mala začetnica (višja stopnja jezikovnega znanja).

Osnovna starost: 9–11

Tema: spoznavanje mesta /kraja

Kontekst učenja: informalni

Gradivo, potrebno za izvedbo aktivnosti: kreda za pisanje na tla, svinčniki ali barvice za pisanje na papir, markerji za pisanje na papir

Korelacija: šport, naravoslovje, družboslovje, likovna umetnost

Predvideno trajanje: 20–40 minut

Časovna prilagodljivost: da

Uporaba tehnologije: ne

Oblika aktivnosti: skupinska

Rezultati:

- otrok zna poimenovati najpomembnejše ulice, zgradbe, ustanove itd.,
- otrok zna slovnično pravilno izraziti, kako priti od točke A do točke B,
- otrok pravilno izgovarja imena stavb, ulic in trgov (zahtevnejše različice).

Usmerjenost v vrsto pismenosti: bralna pismenost, vizualna pismenost, multikulturna in večjezična pismenost

Potek aktivnosti:

Na velik list papirja ali na pločnik, če se dejavnost odvija na prostem, vodja nariše osrednji trg in ga poimenuje. Nato nariše še nekaj pomembnih (prepoznavnih) zgradb, pri čemer upošteva njihovo lego glede na osrednji mestni trg.

Priprava:

Otroci se globlje po prostoru in ob tem govorijo, kam gredo: naravnost naprej ... zavijem levo, zavijem desno, grem mimo/skozi itd.

Temeljno izvajanje aktivnosti:

Vodja nariše na tla (na papir, na blago) osrednji mestni trg in ga poimenuje. Nato otroci narišejo ulice, prepoznavne zgradbe (ustanove), spomenike ... in jih poimenujejo. Če imena

 Sofinancira program Evropske unije Erasmus+ 2018-1-HR01-KA201-047499

Ulic, trgov, zgradb ... zapisiš, so otroci že posebej pozorni na velike in male začetnice v skladu s pravopisom.

Nadaljevanje aktivnosti:

Na enak način lahko vodja in otroci ustvarijo park, kjer bodo narisali in poimenovali poti, fontane, rastline itd.

Gradivo za bazo: ne

 Sofinancira program Evropske unije Erasmus+ 2018-1-HR01-KA201-047499

Slika 2: A 04 Gradimo mesto

Vir: DEAL, aktivnost 4 *Gradimo mesto*:

https://drive.google.com/file/d/1FstMhqoigmQF0am7lpnLvK5_egey4mG2/view

2.2.4 Telo in zdravje

Tema zajema podteme: deli telesa; osebna higiena/telo in osebna higiena; zdravje, počutje in občutja/zdravje in počutje; pri zdravniku in v lekarni.

Tabela 4: Tema *Telo in zdravje* glede na jezikovne dejavnosti, *UNP 1* in *UNP 2* ter ravni *R1* in *R2*

Telo in zdravje	R	<i>UNP 1</i>	<i>UNP 2</i>
		Učenci:	Učenci:
Govorjenje	R1	Isto kot v <i>UNP 2</i> .	– poimenujejo pomembnejše dele telesa.
		– se znajo odzvati na predvidljiva vprašanja v zvezi s počutjem in <u>v preprostih povedih ali naučenih frazah ter s kazanjem povedo</u> , kako se sami počutijo.	– povedo, kako se sami počutijo; – znajo se odzvati na predvidljiva vprašanja v zvezi s počutjem in <u>druge vprašati po počutju</u> .
	/	– znajo povedati, kako visoki so in koliko tehtajo; – <u>po modelu preprosto opišejo svoj videz in videz drugih</u> ; – povedo, če imajo kronično bolezen, npr. astmo, alergijo, in katera zdravila jemljejo; – z zelo omejenimi vzorci pri zdravniku povedo, kaj je narobe z njimi.	
	R2	– <u>se preprosto opišejo</u> : povedo, kakšne lase in oči imajo; – znajo prositi za pomoč v povezavi z osebno higieno, npr. prosijo za robček.	– povedo, kako skrbijo za osebno higieno in katere predmete pri tem uporabljajo; – poimenujejo pogosta bolezenska stanja.
Branje in poslušanje	R1	Isto kot pri <i>UNP 2</i> .	– razumejo, če so vprašani po počutju.
		– razumejo poimenovanja za dele telesa; – razumejo preprosta <u>kratka navodila in opozorila</u> v zvezi z	– pri zdravniku razumejo zelo enostavna navodila in vprašanja ob rutinskem pregledu, če so izrečena počasi in razločno ter podprta s kretnjami.

		osebno higieno, če so izrečena počasi in razločno ter so podprta s kretnjami ali slikovnim gradivom; – razumejo druge pri izmenjavi podobnih informacij.	
	R2	/	– razumejo bistvene informacije v preprostih besedilih, npr. v otroških revijah, o zdravju in zdravem življenju; – razumejo preprosta in predvidljiva navodila oz. nasvete v zvezi z zdravjem in s higieno; – razumejo tipične fraze pri zdravniku.
Pisanje	R1	– zapišejo poimenovanja v zvezi z navedenimi temami.	– zapišejo poimenovanja za posamezne dele telesa; – preprosto opišejo svoj videz in videz drugih.
	R2	– v preprostih povedih po modelu opišejo svoj videz.	– napišejo preprosto mnenje o zdravem načinu življenja, npr. kaj pripomore k zdravju in kaj zdravju škoduje.
Sociokulturno vedenje	/	– vedo, da si pred jedjo in ko gremo na stranišče, umijemo roke; – vedo, da rečemo <i>Na zdravje!</i> , če kdo kihne; – vedo, da lahko sodelujejo v akciji tekmovanja za čiste zobe.	– vedo, da za obisk pri zdravniku potrebujejo zdravstveno kartico; – so seznanjeni z rednimi sistematskimi pregledi; – so seznanjeni z akcijo tekmovanja za čiste zobe; – so seznanjeni s številčkama za klic v sili (113 za policijo in 112 za nujne primere) in SOS-telefonom za mlade oz. bližnjo varno hišo za otroke in mladostnike.

Tema *Telo in zdranje* je zastopana v obeh učnih načrtih in se v veliki meri vsebinsko prekriva ter se pri vseh jezikovnih dejavnostih kaže s poglobljenim usvajanjem vsebin v UNP 2. Učeči se tako pri jezikovni dejavnosti govorjenje po UNP 1 v preprostih povedih ali naučenih frazah ter s kazanjem povedo o pomembnejših delih

telesa in predvsem lastnem počutju, ki sodi na R2 (v UNP 2 je predvideno še poizvedovanje po počutju drugih, ki pa sodi na R1); pri govorjenju je v UNP 1 v primerjavi z UNP 2 pogosto izpostavljena počasna in razločna izreka ter podprtost s kretnjami ali slikovnim gradivom; pri poslušanju in branju UNP 2 izpostavlja razumevanje tipičnih fraz pri zdravniku; sociokulturno vedenje v UNP 1 zajema predvsem temeljne vsebine v zvezi s higieno, UNP 2 pa predvideva tudi seznanjanje s formalnimi postopki učečih se pri skrbi za zdravje v (zdravstvenih) ustanovah.

Izbrani primer aktivnosti iz projekta DEAL: *A 22 Zajček, zajček* pri učečih se spodbuja usvajanje in razvijanje ustaljenih sporazumevalnih vzorcev (vprašanje – odgovor), usvajanje besedišča (poimenovanja občutkov in počutja) ter usvajanje osnovnih komunikacijskih veščin, saj je pomembno, da je začetni pouk slovenščine zasnovan po načelih komunikacijskega pristopa.

DEAL
Development of Literacy and Language Learning for Disadvantaged Young Learners

Ime aktivnosti: Zajček, zajček

Cilj aktivnosti:

- poimenovanje občutkov (počutja),
- odgovori na vprašanja,
- tvorjenje povedi, ki so odgovori na vprašanja o občutkih.

Osnovna starost: 3–5, 6–8, 9–11 (pravila igre)

Tema: podzaviranje, spoznavanje otrok v skupini

Kontekst uživanja: reformalni

Gradivo, potrebno za izvedbo aktivnosti: Pripravljena predloga kocke (iz baze), kartice s kratkim opisom situacije za igranje vlog, predloga za emotikone (iz baze)

Korekcijske naravnostve, družboslovje

Predvideno trajanje: do 20 minut

Časovna prilagodljivost: ds

Uporaba tehnologije: ne

Oblika aktivnosti: skupinska

Rezultati:

- otrok prepozna in poimenuje osnovne občutke (vesel, žalosten, zaskrbljen, jezen),
- otrok odgovori na vprašanje: Kako se počutiš?,
- otrok drugim otrokom zastavi vprašanje o občutkih,
- pri medsebojnem spoznavanju se otrok nauči osnovnih komunikacijskih veščin.

Usmerjenost v vrsto pismenosti: multikulturna in večjezična pismenost

Potek aktivnosti:

Priprava:

Vodja pred začetkom aktivnosti pripravi predlogo kocke (iz baze) in nanjo nalepi emotikone (namenjani obraz na dveh straneh, objokan obraz na dveh straneh kocke, jezen obraz na eni, zaskrbljen obraz na eni stranici).

Temeljno izvajanje aktivnosti:

Otroci in vodja sedijo v krogu. Otrok vrže kocko, vodja zastavi vprašanje otroku, ki sedi ob tistem, ki je vrzel kocko:

»Zajček, zajček, kako si?«

Otrok odgovarja v skladu s čustvom, ki ga pokaže kocka.

»Najlepša hvala, vesel sem.« / »Pravzaprav sem žalostna ...«

Gradivo za bazo:

- model/obod kocke,
- dialog:
- »Zajček, zajček, kako si?«
- »Hvala, vesel/vesela sem./Pravzaprav sem žalosten/žalostna ...« Na žalost sem žalosten/žalostna
- »Kako je tvoj/a sosed/soseda?«
- »Ne vem, jo/ga bom vprašal/vprašala.«

–|kartice s povedmi:

Odpiri sem škatlo in bil sem navdušen.
Odpiral sem škatlo in bila sem navdušena.

Vstopil sem in bil zelo presenečen.
Vstopila sem in bila zelo presenečena.

Bil sem žalosten, ker nisem mogel najti ...
Bila sem žalostna, ker nisem mogla najti ...

Ko sem to videl, se nisem nehal smejati ...
Ko sem to videla, se nisem nehal smejati ...

Razjellil si me, ker ...
Razjellila si me, ker ...

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+
2018-1-HR01-KA201-047499

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+
2018-1-HR01-KA201-047499

Slika 3: *A 22 Zajček, zajček*

Vir: DEAL, aktivnost *A 22 Zajček, zajček*:

https://drive.google.com/file/d/1FstMhqoigmQF0am7lpnLvkK5_egey4mG2/view

3 Didaktična priporočila

V *Didaktičnih priporočilih* za 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje v podpoglavju *Uresničevanje ciljev predmeta* avtorji poudarjajo, da se je treba zavedati, da se poučevanje drugega jezika kot jezika okolja razlikuje od poučevanja prvega jezika in tujega jezika. Učenci in učenke so z drugim jezikom sicer v vsakodnevem stiku, z njim se srečujejo tudi izven vzgojno-izobraževalnih ustanov, uporabljajo ga za sporazumevanje s svojimi vrstniki, vrstnicami, učitelji, učiteljicami ipd., torej so ob formalnih in neformalnih položajih s slovenščino v stiku tudi v informalnih situacijah oz. položajih. Tako slovenščina zanje predstavlja temeljno sredstvo sporazumevanja z vsemi, ki jim je slovenščina prvi jezik, pri začetnem pouku slovenščine pa tudi glavni oz. temeljni cilj. Vse to je treba upoštevati tudi pri načrtovanju pouka in njegovih vsebin.

»Učenje jezika je dolgotrajen in načrtovan proces.« (*UNP 1 2020*: 30, *UNP 2 2020*: 31) Pri delu z otroki priseljenci je nujno upoštevati načelo postopnosti in sistematičnosti, pri čemer učečih se ne seznanjamo z vsemi jezikovnimi vsebinami naenkrat (npr. z besedami, besednimi zvezami, sporazumevalnimi vzorci), temveč jih predstavljamo in obravnavamo glede na njihovo pogostost, težavnost, relevantnost za učeče se in v obsegu, ki je zanje v določenem trenutku sprejemljiv. Pri tem jih zmeraj usvajamo v nekem širšem kontekstu, tako npr. usvajanje besedišča vključujemo v sporazumevalne vzorce. S tovrstnim pristopom se razvija celotna jezikovna zmožnost učečih se. Avtorji v didaktičnih priporočilih predlagajo uporabo ustreznih specializiranih učnih gradiv, v katerih je že v njihovi zasnovi upoštevan predlagani koncept, ki temelji na premišljenem in z izkušnjami podprtem sosledju vsebin.

Začetni pouk slovenščine je zasnovan po načelih komunikacijskega oz. pojmovno-funkcijskega pristopa. Pri pristopu je poudarek na usvajanju izražanja jezikovnih funkcij (učijo se npr. povabiti nekoga, se zahvaliti, prositi za dovoljenje, opisati predmetnost, vprašati in povedati), učenju splošnih pojmov (npr. za izražanje časa, spola, kraja, količine, kakovosti, prostora) in specifičnih pojmov, ki predstavljajo nabor besedišča ob relevantnih temah. Vse dejavnosti načrtujemo glede na potrebe, interese, učni stil in zmožnosti učečih se. Pouk načrtujemo tako, da so otroci čim bolj aktivni, torej sledimo načelu aktivnosti. Pri oblikovanju dejavnosti je smiselno upoštevati različne oblike dela (delo v paru, samostojno delo, delo v skupinah),

upoštevajoč različne učne stile. Pri tem si prizadevamo, da bi pri pouku vzpostavili sproščeno in vzpodbudno vzdušje, okolje. Pri morebitnih napakah je pomembna tolerantnost in strpnost. Smiselno je, da jih sprejemamo kot sestavni del usvajanja novega jezika, vendar hkrati pri pripravi na pouk načrtujemo take dejavnosti, da učenci in učenke napake postopoma uspešno odpravljajo. Pri načrtovanju pouka je pomembno, da upoštevamo prvi jezik učečih se in njihovo sociokulturno ozadje, pokažemo zanimanje zanje in jim pomagamo, da znanje in spretnosti, ki jih imajo v svojem prvem jeziku, prenesejo v nov jezik.

Avtorji učnega načrta poudarjajo, da je eksplicitno ukvarjanje z jezikom v tem starostnem obdobju težko izvedljivo, zato priporočajo, naj se učenje jezika povezuje z različnimi dejavnostmi, kot so npr. gibalno, likovno in glasbeno ustvarjanje. Poudarjeni sta tudi igra in elementi igrifikacije, s pomočjo katerih naj se učečim se na zanimiv in neobremenjujoč način predstavijo jezikovne vsebine. Igra ali katera koli druga dejavnost pri pouku sloveščine kot drugega jezika ne sme biti sama sebi namen, temveč naj bo zasnovana kot didaktična igra z jasnimi jezikovnimi cilji, ki jih želimo doseči, upoštevajoč dejstvo, da so učenci in učenke ob tem čim bolj dejavni. Kot učinkovita metoda učenja jezika je med didaktičnimi priporočili izpostavljena tudi metoda ponavljanja. Zavedati se je namreč treba, da je za usvojitev določene jezikovne vsebine potrebna večkratna ponovitev, izreka ali zapis v novem kontekstu; prav ta je ključna za začetno učenje slovenščine oz. neprvega jezika sploh. Tudi za ponavljanje in utrjevanje so najprimernejša oblika dela različne jezikovne igre, kot so spomin, tombola, domine, ugibanje besed, osebe, predmeta, pantomima, gibalne igre, simbolna igra (*UNP 1 2020*: 31).

Otroci najprej spoznavajo slušno podobo jezika, tej sledi vidna podoba, s pomočjo katere slišano zapišejo, pri čemer uzaveščajo glasove in znake za pisanje. Vsekakor je pri tem treba posebno pozornost nameniti neopismenjenim učečim se v prvem razredu, prav tako pa tudi učečim se, ki so opismenjeni v nelatiničnih pisavah – v takšnih ciljnih skupinah je treba slušnemu in vidnemu razločevanju in razčlenjevanju nameniti še več časa.

Za razvijanje (pred)bralne in (pred)pisalne zmožnosti pa tudi za boljše uzaveščanje črkovnega sestava (in ustreznega zapominjanja) besed je pomembno tudi neopismenjenim učečim se omogočiti stik z zapisanimi besedami, avtorji učnega načrta tako predlagajo npr. zapise besede ob sliki ali napis v učilnici. Otroci na ta

način spoznavajo koncept zapisovanja in se učijo branja in pisanja: »/U/čijo se prepoznati črko za določen glas, iz črk (s pomočjo stavnice) sestavljajo besede in jih preberejo, dopolnijo zapis besede z manjkajočo črko, uzaveščajo začetni in končni glas izrečene besede oz. pri zapisu začetno (čaj), sredinsko (jabolko) ali končno črko (stol), še posebej, če zapis odstopa od fonetičnega ali se črka razlikuje od črke, s katero se zapisuje določen glas v njihovem prvem jeziku, večkrat prepisejo besedo ali krajši stavek, glaskujejo besede, skupaj z učiteljem berejo napise v učilnici, poskušajo zapisati glasove, kot jih slišijo, rešijo preprosto križanko, povežejo pripadajoče slike in besede (in ob tem vadijo tudi v grafomotoriki), obkrožijo glas, besedo ali stavek, ki ga izreče učitelj ipd.« (UNP 1 2020: 32)

V UNP 2 (2020: 32) avtorji poudarjajo, da je prav ponavljanje že usvojenih ali delno usvojenih vsebin in njihovo povezovanje z novimi vsebinami ključno za uspešnost začetnega pouka slovenščine. Pomembno je, da vedno znova ustvarjamo pogoje, v katerih bo lahko obravnavana snov usvojena v celoti in jo bomo v procesu nadaljnjega učenja lahko tudi ustrezno nadgrajevali. Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da nobena dejavnost pri pouku slovenščine kot drugega jezika ne sme biti sama sebi namen, temveč sredstvo za doseganje jezikovnih ciljev.

Za pouk so primerna predvsem krajša neumetnostna dialoška in nedialoška besedila, ki se navezujejo na obravnavane teme, za učeče se na R2 pa tudi enostavnejša in prirejena strokovna besedila. Zanimivo popestritev pouka predstavlja seznanitev in delo z zelo enostavnimi in kratkimi umetnostnimi besedili, kot so preproste pesmi iz sodobne slovenske mladinske poezije, popevke ipd. (UNP 2 2020: 33).

3.1 Razvijanje jezikovnih dejavnosti

Osrednja dejavnost pri pouku slovenščine kot drugega jezika je delo z besedilom oz. delo s sporazumevalnimi vzorci, ob katerih učenci in učenke usvajajo besedišče, razvijajo zmožnost slušnega razumevanja in govorjenja (opismenjeni učenci tudi branja in pisanja) in spoznavajo rabo slovničnih vzorcev (UNP 1 2020: 32).

Ker imajo učenci in učenke na tej stopnji še veliko težav z razumevanjem osnovnega besedišča, naj bo velik del dejavnosti namenjen delu z besediščem. Tako zelo dobro možnost predstavlja omejen nabor besedišča (za katerega menimo, da je v danem trenutku zanje najbolj relevantno), ki se ga ponudi učečim se. Naenkrat naj se

predstavi le nekaj besed, pri tem pa avtorji ponovno izpostavljajo eno od temeljnih didaktičnih načel postopnosti, pri čemer izhajamo iz znanega in prehajamo k neznanemu – postopoma torej že znanim, usvojenim besedam dodajamo nove. Pri tem je še kako pomembno upoštevati načelo nazornosti; besede naj se ponazarja z vizualno podobo (slikami, kretnjami, mimiko, pojasnjevalnimi dejanji, realijami itn., prim. *SEJO*: 173). Pri tem je pomemben priporočen postopek usvajanja: učitelj ali učiteljica naj najprej učečim se poimenovanja predstavi, ko jih prepoznajo in razumejo, naj preide k produktivnim dejavnostim, torej dejavnostim tvorjenja.

Učenje besedišča ne sme ostati omejeno le na poznavanje slovarske oblike besede, ampak naj bo vključeno v vsakdanje, za učeče se relevantne sporazumevalne vzorce. Tudi pri tem je smiselno upoštevati načelo postopnosti, in sicer je priporočljivo izhajanje iz najsplošnejših in enostavnih sporazumevalnih vzorcev, ki temeljijo na enostavnih povedih, kot so *Kaj je to? To je stol.*, nato pa postopno prehajanje na za posamezno temo specifičnim in kompleksnejšim, npr. *A lahko prineseš bel stol?* Učitelj, učiteljica naj pri tem izbira avtentične in za učeče se relevantne sporazumevalne vzorce, ki naj jih smiselno nadgrajuje.

Za pouk na tej stopnji je vsekakor primerna izbira krajših dialoških in nedialoških besedil, ki se navezujejo na obravnavane teme. Ob tem pa avtorji poudarjajo, da imajo v tem starostnem obdobju kljub začetni stopnji učenja jezika pomembno vlogo literarna besedila. Za pouk so primerna zlasti taka izvorna besedila, ki so del splošne kulturno-jezikovne zavesti in so jezikovno primerna stopnji znanja jezika učečih se. Sem bi lahko umestili preproste otroške pesmi, izštevanka, rime, preproste in kratke zgodbe in pravljice, poleg teh pa tudi publicistična otroška besedila, ki jih po potrebi prilagodimo.

Pomembno je, da uzavestimo dejstvo, da razvijanje jezikovne zmožnosti ni strogo omejeno le na čas pouka slovenščine, saj otroci v tej starosti prihajajo v stik s slovenščino pri igri in druženju z vrstniki, vrstnicami, med odmorom, malico in tudi izven institucionalnega okolja.

3.2 Poslušanje in branje v 1. VIO

Slušno in pisno gradivo je moč izkoristiti v vseh razsežnostih, in sicer od besedišča do različnih sporazumevalnih in slovničnih vzorcev. Pri tem je pomembno, da učeče se na poslušanje oz. branje ustrezno pripravimo. Izbor besedil naj tako premišljeno vključuje besedila z obravnavo besedišča, pri čemer lahko izberemo bodisi težje bodisi nove besede iz besedila in jih pojasnimo. S pomočjo besedil pa lahko učenci in učenke spoznavajo in usvajajo nove sporazumevalne vzorce, pri tem pa ne smemo prezreti možnosti vključevanja predznanja učečih se, torej njihove dejavne vloge.

Ob poslušanju oz. branju besedil didkatična priporočila priporočajo pripravo nalog za preverjanje razumevanja, in sicer delovne liste, na katerih je s slikami predstavljeno besedišče, ki se pojavlja na posnetku ali v zapisanem besedilu, otroci pa ob poslušanju oz. branju označijo, pobarvajo ipd., kaj so slišali oz. prebrali; sličice, na katerih je predstavljeno besedišče, ki se pojavlja na posnetku, otroci pa ob poslušanju dvignejo ustrezno sličico. Kompleksnejše in zahtevnejše oblike dela predstavljajo razvrščanje slik, ki ponazarjajo posamezne dele zgodbe, ali pa razporejanje teh v ustrezno zaporedje ob poslušanju ali branju besedila; odgovarjanje na vprašanja ali dopolnjevanje besedila z manjkajočo besedo. Zanimiva in motivirajoča dejavnost je tudi ilustriranje slišane ali prebrane besedila.

Pred izvedbo vsake dejavnosti so pomembna jasna, natančna in enoznačna navodila, s katerimi se pojasni način reševanja nalog ali izvedba dejavnosti. Če je na učnem listu več nalog, vprašanj ali slikovnih nizov, je smiselno postopno in premišljeno reševanje posamezne naloge. To je še zlasti pomembno, kadar se učenci in učenke z določenim tipom naloge srečajo prvič. Pri tem ne smemo prezreti strategij za uspešno reševanje nalog za preverjanje razumevanja, pri čemer je zlasti pomembna osredotočenost na zahtevane podatke, na kar je treba učeče se opozoriti.

Delo z literarnimi besedili ponuja načrtovanje in vključitev drugih dejavnosti, kot so npr. petje pesmi, uprizarjanje besedila z mimiko in kretnjami, ples, preprosta dramatizacija z lutkami.

3.3 Branje in poslušanje v 2. VIO

V 2. VIO sta, za razliko od 1. VIO, branje in poslušanje obravnavana ločeno.

3.3.1 Branje v 2. VIO

Otroci priseljenci, še zlasti tisti, ki se učijo slovenščino na Rl, se branja v slovenščini šele učijo. Pri tem spoznavajo ustrezno izgovarjavo slovenskih besed in mesto naglasa, zato je glasno branje tako učitelja, učiteljice kot učečih se nujna dejavnost. Če se učenci, učenke ob glasnem branju počutijo nelagodno ali jim je celo nerodno, lahko tovrstne zadrege omilimo z izbiro posredne učne oblike (npr. branje v paru ali v manjših skupinah). V tem primeru je besedilo smiselno razdeliti na posamezne povedi/besedne zveze, ki jih učenci, učenke berejo toliko časa, da jim izgovarjava in naglaševanje ne delata več večjih težav. Ob tem se moramo zavedati, da je glasno branje namenjeno predvsem urjenju tehnike branja oz. izgovarjanju. Če je branje namenjeno razumevanju besedila in je v ospredju razumevanje prebranega, je smiselna izbira tiho branje. Ob vsem pa ne smemo prezreti dejstva, da je pri učečih se, ki so slabše opismenjeni v latinici, proces branja počasnejši.

3.3.2 Poslušanje v 2. VIO

Učenci, učenke se pri začetnem pouku slovenščine srečujejo z več vrstami poslušanja. Poslušajo govor učitelja, učiteljice in sošolcev, sošolk, kar poteka ob prisotnosti sogovorca, kjer je pomembno, da ta predvsem hitrost in razločnost svojega govora prilagodi glede na ciljno skupino. Po drugi strani pa s poslušanjem (izvirnih in učbeniških) posnetkov razvijajo zmožnost razbiranja ključnih informacij, celostnega razumevanja besedila ipd., ne da bi si pri tem pomagali z neverbalno komunikacijo in drugimi prilagoditvami sogovorca, sogovorke.

Govorjeno besedilo se razlikuje od zapisanega, ker je čas poslušanja omejen in besedila pogosto nimamo možnosti slišati ponovno. Zato je pomembno, da učeče se opozorimo na usmerjeno poslušanje, posnetek lahko večkrat predvajamo ali predvajanje ustavljamo, prav tako lahko učeče se usmerimo, v katerem delu besedila se skriva podatek.

Pri tem *Didaktična priporočila* prinašajo nasvete za dejavnosti pred branjem ali poslušanjem, dejavnosti med branjem in poslušanjem ter dejavnosti po branju in poslušanju. Namen dejavnosti pred branjem ali poslušanjem je predvsem pri učečih se vzbuditi zanimanje za besedilo oz. jim olajšati razumevanje tega. Pri tem so predlagane različne učinkovite strategije, kot so izbira in ponazoritev, razlaga težjih ali novih besed pred branjem, vključitev predznanja učečih se, priprava slikovnega gradiva, ki ponazarja vsebino besedila, prilagoditev izvirnega besedila.

Pri dejavnostih med branjem ali poslušanjem so učinkovite zlasti strategije, ki bodo v pomoč pri razumevanju besedila, čeprav učenci in učenke ne razumejo besedila v celoti. Tako so učinkoviti pristopi osredinjenje na besede/dele besedila, ki jih razumejo, razlaga novih, neznanih besed s pomočjo sobesedila, sklepanje o delu besedila na osnovi slikovnega oz. nebesednega gradiva in tudi iskanje pomena besede v slovarjih in jezikovnih priročnikih. Dejavnosti med branjem ali poslušanjem je smiselno povezati z reševanjem nalog za razumevanje besedila (npr. dopolnjevanje manjkajočih informacij, sestavljanje besedilne razrezanke, zapis ključnih informacij).

Pri dejavnostih po branju ali poslušanju je del dejavnosti namenjen razlagi besed, ki jih učenci, učenke ne razumejo, in utrjevanju relevantnega besedišča iz besedila. Tudi tukaj je treba poudariti, da sta za zapomnitev novih besed nujni večkratna ponovitve in raba. Po branju ali poslušanju je ob doslej navedenih nalogah smiselno vključiti tudi naloge, s katerimi preverjamo razumevanje besedila.

3.4 Govorjenje

Pri dejavnosti govorjenje je zagotovo eden temeljnih ciljev učeče se (na)učiti razločnega, razumljivega in sorazmerno pravilnega govornega sporočanja. Zato je del dejavnosti namenjen ustreznemu izgovarjanju in naglaševanju besed, del pa govornemu sporočanju. Učenci in učenke so najprej postavljeni v vlogo, ko v glavnem posnemajo govorni model ali pa se odzivajo na preprosta vprašanja, do stopnje, ko so zmožni sami tvoriti preprosto linearno povezano besedilo. Pri tem je pomembno, da učitelj, učiteljica kot govorni zgled govori v zbornem jeziku, izgovarjava pa naj bo jasna in razločna. Tudi tukaj velja izpostaviti metodo ponavljanja, in sicer lahko to izvajajo na različne načine, npr. samostojno ali v zboru, z glasovnimi igrami, s petjem. Pri tem je pomembno, da učečim se čim večkrat

ponudimo možnost, da besedo čim večkrat sami izgovorijo, lahko pa tudi preberejo oz. zapišejo.

Najpogostejša dejavnost za govorjenje je dvogovor ali dialog, ki lahko poteka v različnih oblikah. Uporabimo lahko pogovor med učiteljem, učiteljico in učečim se ali med učečimi se, ko drug drugemu zastavljajo različna vprašanja, povezana z obravnavanimi temami (npr. *Kaj je to? Kaj delaš?*); krajši dialog, ki poteka po vnaprej danem modelu, ki ga učenci in učenke minimalno spreminjajo s pomočjo danih podatkov, npr. zamenjujejo le nekaj besed v dialogu; prav tako lahko uporabimo igro vlog, npr. pri igri z lutko, igračo ali vrstnikom. Zanimivo izhodišče za oblikovanje pogovora lahko predstavlja tudi otroška igra (bodisi športna bodisi družabna igra) ali pa skupinsko delo.

V UNP 2 (2020: 35–36) se ob predlaganih dejavnostih za 1. VIO pojavljata še dialog, ki ga zamejuje določena situacija, npr. iskanje knjige v knjižnici, pri čemer lahko učenci, učenke tvorijo dialog samostojno in pri tem uporabljajo naučene vzorce, ali pa dialog, ko jim podamo kompleksnejši opis situacije oz. jo natančneje zamejimo.

Avtorji didaktičnih priporočil poudarjajo tudi pomen priprave učečih se na samostojno govorjenje. Tako lahko v kratkih, preprostih povedih povejo npr. nekaj o vsakodnevni rutini, svojih najljubših stvareh, poimenujejo, kaj je na sliki. K samostojnemu govorjenju sodijo tudi ponovitve naučenih besedil, kot so pesmi, izštevanka, rime (*SEJO*: 169), pripovedujejo lahko npr. o preživljanju prostega časa, o (svoji) najljubši živali, opišejo sliko.

Pri tem je pomembno, da imajo učenci in učenke pred govorjenjem na voljo dovolj časa, da svoje izjave smiselno oblikujejo, jih ob pomoči popravijo ali dopolnijo in jih nato povejo drugim. Med samim govorjenjem so zelo pomembne spodbude in pomoč pri premoščanju težav. Napake med govorjenjem se popravlja le takrat, kadar postane sporočanje zaradi njih nerazumljivo, sicer pa se govornega toka učenca, učenke ne prekinja.

3.5 Pisanje

Čeprav učenje jezika na začetku poteka predvsem preko govornega jezika, ima pisanje pri razvijanju jezikovne zmožnosti pomembno podporno vlogo. Zato je pomembno, da dejavnosti za pisanje pri začetnem pouku slovenščine uvedemo takoj, ko učenec, učenka pokaže pripravljenost in zmožnost prepisovanja oz. zapisovanja prvih besed.

Pri pouku se učenci in učenke srečujejo z dvema vrstama pisanja: prva je prepisovanje besed in besedil s table ter reševanje nalog, drugo vrsto predstavlja samostojno pisanje kratkih besedil, kot so opis osebe, živali, predstavitev poteka običajnega dneva, torej dnevne rutine.

Pri snovanju tovrstnih dejavnosti lahko učitelj, učiteljica uporabi raznovrstne pristope in tipe nalog, ki učenca, učenko usmerjajo v ustrezen zapis, kot so dopolnjevanje besed z manjkajočimi črkami, tvorjenje novih besed iz črk, prepisovanje besedila, zapisovanje besedila po nareku, ali pa tipe nalog, kjer učenec samostojno tvori besedilo, kot so npr. naloge kratkih odgovorov, naloge dopolnjevanja, opisovanje dogajanja ob slikovnem gradivu, pisanje po modelu, prosto pisanje.

V *UNP 2* (2020: 36) je poudarjeno, da se pisanje v neprvem jeziku od pisanja v prvem jeziku razlikuje v več pogledih. Ob težavah, s katerimi se sooča vsak pišoči, pišoča, se mora pišoči, pišoča, ki ne piše v svojem prvem jeziku, soočati še s problemi drugačnega zapisovanja, kot ga je vajen oz. vajena v svojem jeziku, z omejeno oblikoskladenjsko zmožnostjo, izbiro ustreznega besedišča in pragmatičnimi težavami (npr. kateri nagovor bi bil primernejši), ki vseskozi motijo in prekinjajo njegov miselni tok in s tem načrtovanje besedila. Zato je tvorjenje veliko bolj naporno in počasnejše in ni tako avtomatizirano, kot je npr. v prvem jeziku.

Pri pouku se učenci in učenke srečujejo z dvema vrstama pisanja. V prvem primeru je pisanje sredstvo za zapisovanje zapiskov, prepisovanje snovi s table, reševanje nalog in testov, v drugem primeru pa je cilj pisanja besedilo samo, pri tem se učijo samostojno pisati kratka besedila (npr. opis osebe, živali).

Zavedati se moramo, da so učenci in učenke pri pisanju uspešnejši, če so dejavnosti za pisanje zasnovane tako, da jih motivirajo, če so zanje relevantne in če so na pisanje ustrezno pripravljeni (ustrezno znanje in predznanje). Pri tem avtorji ponujajo raznolik nabor dejavnosti, ki usmerjajo v ustrezen zapis in samostojno tvorjenje besedila, med drugim dopolnjevanje besed z ustreznimi črkami, zlasti tistimi, za katere predvidevamo, da bodo učečim se povzročale težave (npr. zapisovanje glasov č, š, ž, črke /in soglasnikov v izglasju), tvorjenje besed iz danih črk, zapisovanje besed (npr. v križankah, izpolnjevanjih), zapisovanje po nareku. Pri dejavnostih za razvijanje zmožnosti samostojnega tvorjenja besedila so predlagani zapisovanje odgovorov na vprašanja, zapisovanje preprostih povedi k slikam (npr. opisovanje preprostega dogajanja, ponazorjenega s fotostripom), dopolnjevanje povedi ali delov besedila, tvorjenje besedila po modelu, samostojno tvorjenje preprostega besedila (UNP 2 2020: 36).

Pri tem je poudarjeno, da razvijanje pravopisne zmožnosti (z izjemo pravilnega zapisa besed, podčrtali S. P. in M. Z. J.) pri začetnem pouku slovenščine ni v ospredju. Učeče se sicer usmerjamo in opozarjamo na ustrezno rabo končnih ločil, osnovna pravila glede rabe velike in male začetnice, vendar pa smo pri morebitnih napakah tolerantni, če sporočilo doseže namen (UNP 2 2020: 37).

3.6 Obravnava slovničnih vzorcev

Komunikacijska naravnost začetnega pouka slovenščine za otroke priseljence narekuje tudi osredotočenost obravnave slovničnih vzorcev predvsem na njihovo ustrezno rabo pri sporazumevanju, ne pa na opisovanje njihovih slovničnih značilnosti. Tudi tukaj je poudarjeno načelo postopnosti, saj je pri obravnavi slovničnih vzorcev treba uzavestiti dejstvo, da so učenci in učenke na začetku učenja slovenščine in da se pri slovenščini ne morejo zanašati na jezikovni občutek tako kot govorce, govorce slovenščine kot prvega jezika, zato je treba jezikovna pravila podajati zelo postopno in jasno.

Avtorji poudarjajo, da pri učenju slovenščine kot drugega jezika usvajanje slovnične zmožnosti ne poteka eksplicitno z uporabo metajezika, ampak preko načrtnega zaporednega usvajanja sporazumevalnih vzorcev (UNP 1 2020: 35).

Tudi pri izbiri sporazumevalnih vzorcev je poudarjeno načelo postopnosti, saj naj učitelj, učiteljica te izbira tako, da je učenje sistematično in postopno, pri tem pa je treba upoštevati premislek o tem, v katerem sporazumevalnem vzorcu bo učeče se seznanil oz. seznanila z določeno slovnično vsebino.

Avtorji učnega načrta poudarjajo, naj obravnava vzorcev ne poteka izolirano, pač pa naj bo zmeraj umeščena v nek realen komunikacijski in tematski okvir. Tako ob obravnavi rabe tožilnika navajajo še smiselnost obravnave tipičnih glagolov (tudi predlogov), ki se v slovenščini rabijo s tožilnikom, in postavitev obravnave v nek realen komunikacijski/situacijski (npr. malica in kosilo v šoli) in tematski okvir (npr. hrana in pijača) (*UNP 1 2020*: 35).

Učitelj načrtuje obravnavo (zaporedje) slovničnih vzorcev glede na njihovo pogostost (npr. rabo imenovalnika in tožilnika pred rabo drugih sklonov), težavnost (npr. rabo pravih glagolov pred rabo nepravilnih) oz. izbrano temo (glede na besedišče in slovnične vzorce, ki se pojavljajo v posameznih situacijah oz. ob obravnavi določenih tem). V tradiciji poučevanja SDTJ se je na Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri obravnavi slovničnih vzorcev na začetni stopnji pouka oblikovalo naslednje zaporedje:⁷

- pri samostalniku, pridevniku, osebni zaimku obravnavamo rabo posameznih sklonov postopoma in ne v celotni paradigmi, kot je to v navadi pri pouku slovenščine kot prvega jezika: najprej se obravnava raba imenovalnika (učenci usvojijo način poimenovanja predmetnosti), nato tožilnika, nato še roditeljskega/mestnega/orodnega/dajalnega (v poljubnem zaporedju) (*UNP 1 2020*: 35);
- pri glagolu se najprej (skupaj z rabo sklonov in predlogov) predstavi raba sedanjega, nato pa preteklega ali prihodnjega, pri čemer se izhaja iz otrokovega zornega kota (jaz – tukaj – zdaj) (prim. Knez idr. 2015: 4–8).

Tudi pri usvajanju novih slovničnih vzorcev sta v ospredju načelo postopnosti in vključevanje oz. upoštevanje predznanja učečih se. Učitelj, učiteljica naj torej učeče se seznanja postopoma: ko usvojijo en vzorec, jim predstavi novega in ga naveže na že usvojene vzorce. Ob raznih govornih in pisnih dejavnostih sledi ponavljanje starih

---

⁷ Prim. učbeniki Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik.

in utrjevanje novih vzorcev, pri tem pa je treba upoštevati tudi sporazumevalno zmožnost govorcev, govork slovenščine kot prvega jezika v tej starosti.

Vsekakor je v 1. VIO usvajanje vzorcev po številu omejeno na najosnovnejše, ob tem pa se je treba zavedati, da so na tej stopnji učenja jezika jezikovne napake običajen in zelo pogost pojav. Pomembno je zlasti, da učenci, učenke strukture v besedilu prepoznajo kot znane, jih znajo v posebej pripravljenih slovnicih vajah ustrezno uporabiti in jih vključevati v sporazumevalne vzorce pri govorjenju. Pri tem seveda delajo napake, vendar se jih ob opozorilu zavedajo in jih znajo sami popraviti.

3.7 Individualizacija in diferenciacija

Individualizacijo in diferenciacijo pouka izvajamo glede na zmožnosti in druge posebnosti posameznega učenca, in sicer tako v fazi načrtovanja in izvajanja pouka kot v fazi napredka. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike, posameznice (npr. otroke brez spremstva, otroke z učnim primanjkljajem, otroke, ki so bili izpostavljeni težkim življenjskim in preživetvenim okoliščinam), ki jim prilagodimo vsebine, metode in druge oblike dela. Vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje (povzeto po UN za splošne predmete ZRSS):

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci⁸,
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela⁹,
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo¹⁰,
- Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtnice in šole¹¹.

---

⁸<<https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>>. (Dostop 19. 5. 2021.)

⁹<http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Koncept_dela_Ucne_tezave_v_OS.pdf>. (Dostop 19. 5. 2021.)

¹⁰<http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Navodila_primanjkljaji_podrocja_ucenja.pdf>. (Dostop 19. 5. 2021.)

¹¹<http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljuc_evanje_otrok_priseljencev.pdf>. (Dostop 19. 5. 2021.)

3.8 Preverjanje znanja

Ugotavljanje znanja v okviru začetnega pouka slovenščine pomeni predvsem povratno informacijo učitelju, učiteljici in učencu, učenki, do katere mere je bilo učenje jezika uspešno, hkrati pa predstavlja pomembno motivacijo za nadaljnje učenje. Za učitelja, učiteljico so rezultati, ki jih učenec, učenka doseže ob preverjanju, temeljno izhodišče za načrtovanje nadaljnjega pouka. Pri tem je poudarjeno, da preverjanje znanja poteka po načelih formativnega spremljanja.

Pri interpretaciji učenčevega znanja učitelj upošteva pričakovane učne cilje, zapisane v učnem načrtu, in individualne značilnosti učenca, učenke.

Pomembno je, da je preverjanje znanja diagnostično in sprotno. Ob začetku učenja se ugotavlja predznanje učečih se, na podlagi teh ugotovitev se nato oblikujejo skupine in načrtujejo vsebine pri pouku. Med poukom začetnega učenja slovenščine z različnimi nalogami se sprotno spremlja napredek učenca, učenke v posamezni sporazumevalni dejavnosti. Poudarek je predvsem na ustnem preverjanju (še zlasti v prvem razredu, ko učenci še niso opismenjeni), npr. ob opazovanju učencev, učenk v procesu učenja med didaktičnimi igrami, igrami vlog ali vodenim pogovorom. Ob zaključku začetnega pouka (ali po določeni zaključeni vsebinski enoti) tudi s pomočjo testa preveri doseženo znanje. Pri preverjanju branja in pisanja upošteva stopnjo opismenjenosti učečih se.

Pri preverjanju znanja so lahko v pomoč različne naloge: naloge za preverjanje razumevanja govornih besedil, naloge za tvorjenje govornega besedila, naloge za preverjanje govornega sporazumevanja, v 2. in 3. razredu ter v 2. VIO pa ob že navedenih nalogah še naloge za preverjanje zapisanih besedil in naloge za pisanje, v 2. VIO še naloge za preverjanje poznavanja slovničnih struktur.

Pri nalogah za preverjanje razumevanja govornih besedil se preverja, ali znajo učenci, učenke poiskati določene informacije v govornem besedilu, ali razumejo glavno sporočilo govornega besedila, ali so zmožni slediti glavnim točkam besedila kljub posameznim neznanim besedam, ali se odzovejo na navodila za delo v razredu itd. (*UNP 1 2020: 37*).

Pri nalogah za tvorjenje govornega besedila se preverja, ali znajo učenci, učenke tvoriti vsebinsko in jezikovno ustrezna besedila, predvidena v učnem načrtu, pri čemer smo pozorni na razumljivost besedila, ustrezno rabo besedišča, ki je tudi pričakovano obsežna, preverjamo, kolikšna je slovnična pravilnost (*UNP 1 2020: 37*).

Pri nalogah za preverjanje govornega sporazumevanja se preverja, ali učenec, učenka pri govornem sporazumevanju ustrezno uporablja pričakovano besedišče, kako obsežno je, kako samostojen oz. samostojna je pri sporazumevanju, kako se odziva na sogovorca, sogovorko, ali je njegova izgovarjava jasna oz. razumljiva, ali ustrezno naglašuje besede, ali so govorni prispevki razumljivi in glede na slovnično pravilnost sprejemljivi.

Pri nalogah za preverjanje zapisanih besedil (za 2. in 3. razred) se preverja, ali znajo učenci, učenke poiskati določene informacije v besedilu, ali razumejo glavno sporočilo besedila, ali so zmožni slediti glavnim točkam besedila kljub posameznim neznanim besedam, ali razumejo navodila ob nalogah na delovnih listih itd.; pri nalogah za pisanje (za 2. in 3. razred) pa se preverja ustreznost zapisa, in sicer ali učenec, učenka pri pisanju ustrezno rabi pričakovano besedišče in ali so pisna besedila razumljiva ter glede na slovnično pravilnost sprejemljiva.

V *UNP 2 (2020: 39)* za 2. VIO ob predlaganih nalogah za 1. VIO avtorji predlagajo še naloge za preverjanje poznavanja slovničnih struktur, pri katerih se preverja ustrezna raba obravnavane slovnične strukture, torej tvorjenje smiselnih in pravilnih povedi, pri čemer so predlagane predvsem naloge dopolnjevanja kot tip naloge kratkih odgovorov ter naloge izbirnega tipa in sestavljanja povedi iz danih besed (torej naloge povezovanja in urejanja).

Pri snovanju vseh nalog je pomembno, da so te omejene na pri pouku obravnavane vsebine.

Pri preverjanju napredka učenca, učenke je učitelju, učiteljici lahko v pomoč tudi zbirna mapa izdelkov (t. i. portfolio), ki so med procesom poučevanja nastajali pri pouku ali doma, pri tem je učitelju lahko v pomoč tudi *Evropski jezikovni listovnik za osnovnošolce v starosti od 6 do 10 let*. Za potrebe spremljanja učenčevega napredka učitelj, učiteljica vodi dnevnik oz. evidenco uspešnosti pri jezikovnih dejavnostih, zlasti pri

govorjenju in pisanju. Učenci lahko s pomočjo oblikovanih meril, npr. trditev *Znam*, samoevalvirajo svoje znanje.

Stopnja znanja, ki naj bi jo učenci in učenke dosegli po zaključenem začetnem pouku slovenščine, večinoma ustreza opisnikom za raven A1, kot jih navajajo *Evropski jezikovni listovnik za osnovnošolce v starosti od 6 do 10 let*, *Skupni evropski jezikovni okvir* (SEJO: 46, 48, 50, 51 in nasl.) in dokument *Collated representative samples of descriptors of language competences developed for young learners* (UNP 1 2020: 37).

3.9 Medpredmetne povezave

Pri medpredmetnem povezovanju velja posebej izpostaviti, da slovenščina predstavlja učni jezik, jezik komunikacije, zlasti je torej pomembna pri vzpostavljanju socialne interakcije, zato je še kako pomembno, da pri začetnem pouku učenci in učenke v skladu s komunikacijskim pristopom sistematično spoznavajo jezikovna sredstva za sporazumevanje v slovenščini. Pri tem pa ne smemo zanemariti in spregledati priložnosti, v katerih nam ta pouk v določenem obsegu omogoča, da učeče se pripravljamo tudi na uspešno sprejemanje in procesiranje učne snovi ter izražanje v zvezi z njo. Kjer je to mogoče, so besedišče, sporazumevalni vzorci in besedila, ki jih učenci in učenke srečujejo pri posameznih predmetih, v obeh učnih načrtih vpeti v tematske sklope ali v izvedbo dejavnosti. Tako učenci in učenke pri posameznih temah spoznavajo tudi strokovno besedišče posameznega predmeta, nove koncepte in diskurzne funkcije, tipične za posamezen šolski predmet. V 2. VIO avtorji premišljeno predlagajo, da se je pri začetnem pouku slovenščine smiselno omejiti (še zlasti na R1) na najnujnejše strokovne (metajezikovne) izraze, ki naj jih učenci in učenke usvojijo zlasti na ravni razumevanja, npr. pogoste izraze v zvezi z jezikovnim poukom, ključne izraze s področja matematike (npr: seštej, odštej, deli z, minus, plus, je enako); splošno razširjene izraze s področja naravoslovja (npr. elektrika, energija, svetloba, celica, organ); splošno razširjene izraze s področja geografije (npr. zemljevid, pokrajina, gora, reka, jezero, planet) (UNP 2 2020: 41). Pri tem je pomembna uporaba avtentičnih gradiv, npr. zemljevida, in ponazoril, npr. skic, fotografij.

Za uspešno učenje slovenščine in tudi otrokovo vključenost v pouk je pomembno, da vsi učitelji, učiteljice (učitelj, učiteljica, ki izvaja začetni pouk slovenskega jezika, razredni učitelj, razredna učiteljica in učitelji, učiteljice drugih predmetov) delujejo usklajeno: naredijo skupen načrt jezikovne pomoči učencu, učenki, poskrbijo za ustrezen jezikovni vnos, pripravljajo usklajene jezikovne dejavnosti za učenca, učenko pri predmetih, ki jih poučujejo, spremljajo njegov, njen jezikovni napredek v slovenščini in ga, jo temu primerno aktivno vključujejo v pouk, opazujejo, česa otrok ni usvojil, česa pa samo ne zna ustrezno izraziti v slovenščini.

4 Sklep

Poglavje prinaša poglobljen pregled in analizo učnih načrtov za začetni pouk slovenščine za otroke priseljence za 1. in 2. VIO s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturne zmožnosti. Pri analizi so upoštevani gradniki bralne pismenosti (Haramija 2020): prvi gradnik: govor, peti gradnik: besedišče in osmi gradnik: odziv na besedilo in tvorjenje besedil.

V analizo so zajete štiri v veliki meri vsebinsko prekrivne teme (identiteta in družina; šola in pouk/šola in izobraževanje; mesto; telo in zdravje) s podtemami, izbranimi glede na štiri temeljna področja, s katerimi se otroci priseljenci srečajo takoj ob priselitvi, zato so kompetence, ki jih z učenjem pridobijo, ključnega pomena. Posamezna tema je predstavljena s podtemami, kot se pojavljajo v *UNP 1* in *UNP 2*, temu sledi tabela ciljev glede na jezikovne dejavnosti (govorjenje, branje in poslušanje, pisanje, sociokulturno vedenje), prisotnost v *UNP 1* in *UNP 2* ter glede na delitev na ravni R1 in R2, tabelam pa sledijo komentarji in primeri aktivnosti, ki so nastale v okviru projekta DEAL, zlasti tistih s poudarkom na razvijanju jezikovnih kompetenc in medkulturnih zmožnosti.

Literatura

- Cvikić, Lidija, Oreški, Predrag in Turza-Bogdan, Tamara (2020): *Priručnik za vodje aktivnosti*. Zagreb. <https://project-deal.eu/wp-content/uploads/2020/09/PRIRUCNIK_SLOVENSKI_2.pdf>. (Dostop 19. 5. 2021)
- Haramija, Dragica (ur.), 2020: *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba UM: Pedagoška fakulteta; Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <<https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>>. (Dostop 19. 5. 2021)
- Jelen Madruša, Mojca in Ivana Majcen, 2018: *Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja*. Projekt: Soočenje z izzivi medkulturnega

- sobivanja. <<http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2018/09/Predlog-programa-dela-z-otroki-priseljenci.pdf>>. (Dostop 26. 4. 2021)
- Knez, Mihaela, 2009: Jezikovno vključevanje (in izključevanje) otrok priseljencev. Marko Stabej (ur.): *Infrastruktura slovenščine in slovenistike/The Infrastructure of the Slovene Language and Slovene Studies*. Simpozij Obdobja 28. Ljubljana. 197–202. <<https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Knez.pdf>>. (Dostop: 20. 5. 2021)
- Knez, Mihaela, Klemen, Matej, Kern Andoljšek, Damjana in Kralj, Katja, 2020: *Začetni pouk slovenščine za učence priseljence, Program osnovna šola, Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence_1.pdf>. (Dostop 20. 4. 2021)
- Knez, Mihaela, Klemen, Matej, Kern Andoljšek, Damjana in Kralj, Katja (2020): *Začetni pouk slovenščine za učence priseljence, Program osnovna šola, Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence_2.pdf>. (Dostop 25. 4. 2021)
- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci*. <<https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>>. (Dostop: 5. 5. 2021)
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo*. <http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Navodila_primanjkljaji_podrocja_ucenja.pdf>. (Dostop: 5. 5. 2021)
- Pirih Svetina, Nataša (2005): *Slovenščina kot tuji jezik*. Domžale: Izolit.
- Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrte in šole*. <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf>. (Dostop 5. 5. 2021)
- Stabej, Marko, 2004: Slovenščina kot drugi/tuji jezik in slovensko jezikovno načrtovanje. *Jezik in slovstvo* 49/3–4. 5–16.
- Dostopno tudi na: <<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-0BALQN20/f6626e9a-dc3f-4c2f-956c-5953414a9fb1/PDF>>. (Dostop 20. 4. 2021)
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. <http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Koncept_dela_Ucne_tezave_v_OS.pdf>. (Dostop 5. 5. 2021.)
- Vižintin, Marjanca Ajša, 2017: *Medkulturna vzgoja in izobraževanje: vključevanje otrok priseljencev*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.